בסוד שיח

שאול שיח

זֶה סִינַי

הרב יוסף ד. ד"ר סולובייצ'יק

(תרגומה בפני רעידת תרבנים של אמריקה)

מקדש ל"מדרן אורתודוקס"
מקדש "לקולך"

כשהאורתודוקסיה המודרנית" מתפשת דרכים להפיץ קיץ תוקף קדושין ולכבל גיטין, לתת פרשנות מסולפת לחוקות שבתו"ל עפ"י תפיסות מודרניות כדי לעקוף את בעיות המודרנה, כל זה הוא אנשיתה לעיקרון של הבנייה והתבטלות לפני העליון-על-כל יתברך שמו.

עלי למלא חובה. האמינו לי, אני עושה את בבואי לב, אתם מכירים אותי, מעולם לא הבעתי ביקורת על מי שהוא, מעולם לא תקפתי מישהו. מעולם לא העמדתי את עצמי כבודד או שופט המסכים או מגנה רשעי שבני אדם הביעו, אבל היום כלו כל הקיצין. אני מרגיש שחובתי למסור את ההצדעה הבאה:

חו"ל הרגישו פעמים רבות את חשיבות מדת הענווה, שאדם בעל גאוה לעולם לא יוכל להיות תלמיד חכם גדול, מכיוון שתלמוד תורה פירושו להתגבש עם העליון שיח אנו מבטלים בפני האינסוף את ההגיון היומיומי, מה שאני מכנה "ההגיון של הביונסה", או "ההגיון של האיש האינטילקטי" ואנו מקבלים ללא סייג את ההגיון של סי. ני שניח, אנו מבטלים את ודאון היומיומי המאד אנושי לישיי (פוזיטיביזם), המאוד שיטחי, ואנו מקבלים ללא סייג רצון אחד, הרצון של סיני. כאשר הקב"ם מבאר מהי קבלת עול מלכות שמים, כשהוא מסביר את המשנה "מ- פני מה קדמה פרשת שמע לפרשת והיה אם שמוע, שי- קבל עליו עול מלכות שמים תחילה". והוא מונה את יסודותיה: יחוד השם, ואהבת ה', ותלמוד תורה "שהוא העיקר הגדול שהכל תלוי בו". מבאן שתלמוד תורה פי- רושו קבלת עול מלכות שמים. זו הסיבה שאסור ללמוד תורה בלי לברך ברכת התורה. זו הסיבה לקדיש דרבנן. מכיוון שתלמוד תורה מהווה אקט של התבטלות, של קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות.

מעניין, שחו"ל תמיד משתמשים בלשון "עול מלכות שמים". למה לא "קבלת מלכות שמים"? או אומרים קבלת מלכות שמים או הגד מקבל אותה בגלל נוחיות, בגלל שזה מתאים לרצונותיך. זו הסיבה שחו"ל תמיד השתמשו בלשון עול, כלומר בלי להתחשב בעובדה שקבלת מלכות שמים היא לעיתים מאד לא נוחה אלא עול כבד.

מהי המהות של קבלת עול מלכות שמים הגלומה בת- למוד תורה?

כיצד מגדירה קבלת עול מלכות שמים את לימוד התורה?

ראשית, עלינו ללמוד לאמת רק לאמת. אכן בתלמוד תורה ניתנת האמת להשגה רק בדרך חשיבה והבנה תר- רנית הלכתית ייחודית, מבניים, על פי המתודה הבנוה תרנה למשה הנבמסת הלאה מדור לדור. האמת ניתנת להג- לות רק בהצטרפות אל שורות חכמי המסורה - חו"ל, רא- שונים, גיולי האחרונים.

לומר: "המצאתי רב שהרשב"א לא ידע, ושהגאון מוילנא לא היה לו מושג ממנה המצאתי גישה לפרשנות התורה שהיא להלוטין חדשה" - זה מגוחך.

כדי להצטרף לשורות חכמי המסורה, עליך להמציע מלמנות להסביר את חוקי התורה ע"י הסברים שאילים מבחוץ. אין לשפוט, להעריך וחוקים ומשפטים של תורה עפ"י אמות מידה של שיטות עריכים וחולנות. נסיון כזה בין אם יהא מבוסס על פרשנות היסטורית או פסיכולו- גית, בין אם יבוא מכיוון אונטילישיטרסטי - יותר תחת עצם אוישיות התורה והמסורה, ומביל לבסוף לתרבאות היותר סרגיות של אידאולוגיות התבוללות וניהילים. אין זה משנה כמה טובה היא כוונת האדם המציע הצעות אלו.

שנית, אסור לנו להיכנע רגשית - אסור לנו לחרגיש נוחיות, לפתח תסביך נוחיות. הסובל מתסביך נוחיות נבנע בפני הקסם החולף של סיסמה מודרנית פלישתית או אידיאולוגית. אני אומר שלא רק שלא לתפשר - דאי שלא לתפשר - אלא אפילו שלא להיכנע רגשית, לא להרגיש נוחות. אסור שאי-פעם יעלה על רעתו של מי שקיבל עליו עול מלכות שמים. שחשוב לשתף פעולה - אפילו במשהו עם כיתן של פילוסופיה מודרנית חילונית. לרעתי, אין היתרות זקוקה להתנצל לא בפני האשה המר- דרנית ולא בפני נציגים מודרניים של הסובייקטיביזם הדתי. עלינו להיות גאים במסורת שלנו.

שלישית, אין צורך לומר שאין לנסות להתאים את הגרמה הלכתית הנצחית לערכים חולפים של תבוה נידונית, ואכן כזו היא החברה שלנו.

רביעית, קבלת עול מלכות שמים - שהינה אקט יהה לתלמוד תורה - דורשת מאתנו לדחוק כבוד ואהבה ולה- עריך את רבותם של חכמי המסורה. בין שיהיו אלה הגאים, אמוראים או ראשונים - הם הסמכות הסופית.

התבטאות בלתי אחראית כלפי חו"ל, גובלת - איני אומר להשתמש במילה, אבל כך הוא אליבא ד'מב"ם - אוהב לרדים, לדחוק את הכבוד שמגיע להיות פתוח וב- כבמידה. וכך כתוב ד'מב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה'חג: "וכן הכופר בפירושה היא תשבע"פ והמכחיש מגידיה כגון צדוק וביית'וס". כל מי ששולל את האמת והאמינות של התורה שבע"פ והא צדוק. מדוע הוסיף "והמכחיש מגידיה", כלומר מי ששולל את סמכותם של חכמי המ- מגידיה", כלומר מי ששולל את סמכותם של חכמי המ- סורה משום שתורת הקבלה של "סופרים בתורה" מס- חוגים לא רק אלה השוללים תושבע"פ, בה אין ספק, אלא אפילו אלה העדים באמתה של תושבע"פ - אבל מבקרים את האישיות של מי מחכמינו ז"ל. הם מוצאים חסרונות בחו"ל, טומים בתכונות אופיים, ותנהגותם, הפילוסופיה שלהם. השקפתם על העולם, או מיחסים להם רעות קרוסות וחמנה ליצלן. באמת אין להם השפ- עה על ההלכה, וכ"ז צריך להאות אותם כבופרים. אדם כזה הוא ספר כיתן שהוא מכחיש את שלמותם שהיא ללא רופי, האת אמינותם בתור דוברי אחת.

■■■

דרשו לי להזמיף דבר מאד חשוב:

לא רק ההלכות, אלא גם החוקות שחו"ל הנהיגו לדון על פיהם בדיני התורה, לא ניתנות לערעור. אל תשלחו יד, לא רק בהלכות אלא גם בחוקות, כי החוקות עליהן דיברו חו"ל אינן נשענות על הבניות התנהגות פסיכולד- גיות חולפות, משתנות, אלא על עקרונות אונטולוגיים קבועים, מרוחשים בעצם מעמקי האישיות האנושית המ- ספיזית, שאינה ניתנת להשתנות בשמים מעל.

ניקח לדוגמא את החוקה - שנאמר לי שאותה בקשו להעמיד לדיון - של "סב למיתב טן רו מלמיתב ארמלו - אשה מעדיפה לחיות בשניים מאשר לבד.

לחוקה זו אין כל קשר עם הסכסוח החברתי והפלילי של האשה בזמן הפתיק. אין החוקה בנויה על נחרמים סר- צילוגיים. זוי פסוק בבראשית: "אל אישך תשוקתך". זוהי הללה מסמיות מוטבעת בשורש האישיות הנשית. האשה כשהיא בודדה טובלת ללא השוואה יותר מהאיש. הבדידות של האיש אינה עבודו חדיה כל כך מדידה, כמו הבדידות לאשה - זה לא ישתנה לעולם - כימי השר- שאנחנו לא נמישים: שאנו אכזדיים: אבל הם יפדיכו אר תנו. אך אם תנסו לשתף איתם פעולה - גם אם רציונת סדק הלכתיים יועלו מתוך המחנה שלנו - לא תקבלו את אחבתם, אך ללא ספק תפסידו את הערכתם.

מה נוכל לעשות? זאת תורת משה. זאת קבלת עול מלכות שמים. אנחנו נכנעים.

■■■

התורה קראה ליהודי לחיות חיי עבודה ויראה, חיי הקיבה - פסיחות נפש. לא נוכל להתיר לאשת איש - ולא משנה כמה שדעי יהיה המפקה - להשאה מדעש בלי גט. לא נוכל להתיר לכהן לשאת גיורת. ולעתם המפרים הם מאד מרגיים. אני יודע זאת מנסיוני האישי.

בא לפני מקרה של נערה גויה שנעשתה גיורת צדק. היא לא הצטרפה לעמנו בגלל שנתנה עיניה במישהו. (אח"כ) היא פגשה בחור יהודי שבא מרקע חילוני ולא היה לו כל ידע ביהדות. היא קידמה אותו ליהדות. הם השתדכו. והא ביקש להתחתן על עקבות אבותיו לכן המצבה עשי אצבעות, כשהבהנות והאצבעות הקריסות יוצרים כמעט משולש. והא התחיל להתענין - הוא חשב שזה סמל מיסטי - וגילה שזוא כהן.

מה נוכל לעשות? זאת ההלכה. כהן אסור בגיורת. אנ- חנו נכנעים לרצון העליון-על-כל יח' שמו לעד.

אך לומר שההלכה אינה רגישה לביעות, אינה נע- נית לצרכים של אנשים, זוי שקר מוחלט. ההלכה נעֲנית לצרכים גם של הקהילה וגם של היחיד, אך ההלכה יש לה תבניות של היענות לאתגרים - משלה, יש לה קריטריונים ועקרונות משלה.

אני נצר של בית רבני. האמינו לי שר חיים היה רגיל לנסות בכל מזו להיות מיקל. אבל ישנם גבולות גם לקר- לות של ר' חיים. כשאתה מגיע לקו הגבול כל שתוכל לומר הוא: "אני נכנע לרצון העליון על כל יח' שמו לנצח נצחים".

כשעצב בלבי, השתתפתי בסבלה של האשה האומ- ללה שהיתה הבלי להחזתו לחיק היהדות, אז היא איבדה אותו. קמה, והלכה לדרכה.

סביבה זו אמר הקב"ם שתלמוד תורה שוזה לקבלת עול מלכות שמים.

לדבר על ההלכה כעל מאזנן, רחמנא ליצלן, זה מזי- ק. לאלה והלומים והלכה היא מדה דיסציפלינה ודי- רימנית, שניתנה לאדם. אנחנו מתנגדים לשריים, אבל חידושים הם בחדאי עצם מדות ההלכה. החידושים הם בתוך המסרת ולא מן הצד. אינך יכל לעשות פסיכ- לוגיזציה, היסטוריזציה של ההלכה, או רציונליזציה של ההלכה. אלה הן זרות, מיובאות מן הצד.

ולא רק הלכה, האם תוכל לעשות פסיכולוגיזציה של המתמטיקה? ניקח לדוגמא את הגיאומטריה של אוקלי- דס. יכול אני לתת הדבה הסברים פסיכולוגיים למה אר- קלידס אמר ששני מקבילים לא נפגשים. ולו יהיה כן, האם זה ישנה את הצוק המתמטי? רבנו של עולמו כשזה לוגיה, היסטוריה, המוסר האטילישי מגייסים כדי לקעקע את עצם סמכותה של ההלכה?

הדצד האנושי מחמן להיות יצירתי, מקורי, ולקחת חלק במחקר מלבב - מבנפים ולא מבזיין.

במקום להתלונן על אי הבנתיות של ההלכה, הבה נ- חקור את מהדבה האינטלקטים, נתעמק על תלמוד תורה, ונמצא בתלמוד התורה ממשות גואלת מטהדת ומלבבת.